

Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelman tiedote 2026

Jussilankantaa tutkimassa pihaa
Kuva: Kaisa Åkerman

Ilmestyy sähköisesti elokuussa 2026

Julkaisija: Suomen maa-, metsä- ja kalatalouden kansallinen geenivaraohjelma/Eläingenivarat

Yhteystiedot:

Eläingenivaraohjelma, Luonnonvarakeskus,
Tietotie 4, 31600 Jokioinen

Sähköposti: elaingenivarat@luke.fi

Puhelin: Petra Tuunainen, 0503165156

Säilytysohjelman neuvottelukunta:

Nora Ahlroth: nora.ahlroth@gmail.com

Taru Granat taru.granat@gmail.com

Tapio Eerola: eerolat@elisanet.fi

Maija Hirsmäki: maija@metsansiimes.fi

Krista Kaivo-oja: krista.kaivooja@gmail.com

Paula Karatvuori: paula.kara@outlook.com

Elina Lindström: pippuri_82@hotmail.com

Emma Ojanen: emma.ojanen@caramellia.fi

Pauliina Palo: kartano@koiskala.fi

Inga Pyykkö: ingapyykko@gmail.com

Salla Rautio: salla.rautio@gmail.com

Soja Sädeharju: sojasade@gmail.com

Elina Virkkunen: elina.t.virkkunen@gmail.com

Säilytysohjelman kuulumisia

Luken puolelta alkuvuosi on ollut hiljainen, mutta täyttä kulisissa on tapahtunut mm. raportointia, suunnittelua, rahoitushakemuksia ja uuden lammas ja vuohi-hankkeen käynnistelyä. Oman aikani alkuvuodesta ja vähän loppuvuodestakin vievät vanhempainvapaat ja olen viettänyt onnellisena aikaa vauvakuplassa. Perinteiseen tapaan kuitenkin vuosisraportointikierron meni ohi alkuvuodesta ja kesäkuussa pidettiin säilyttäjien yhteinen webinaari. Webinaarissa käytiin läpi raportointikierron tuloksia sekä keskusteltiin monesta muustakin aiheesta, kiitos vaan kaikille läsnäolueille hyvistä keskusteluista. Linkin oman osuuteni tallenteeseen olen lähettänyt kaikille sähköpostitse.

Syksyksi on luvassa jälleen syystapaaminen! Valitettavasti järjestelyt ovat vielä niin keskeneräisiä, että emme vielä voi varmistaa paikkaa tai aikaa, mutta sen verran voin kertoa, että aiheena tulee olemaan se, miten monella tavalla säilytystyötä voi tehdä. Kuulemme puheenvuoroja niin Lukelta kuin erilaisilta säilyttäjiltäkin. Tapaamiseen voi liittyä sekä etäyhteydellä, että paikanpäälle tulemalla. Pysykää siis kuulolla ja muistakaa lukea meiltä tulevia sähköposteja.

Tänä vuonna maatiaiskanojen somenäkyvyys on erityisesti lisääntynyt! Emma Ojasen vetämän, säilyttäjistä koostuvan ryhmän some-kanava suomenkanat toimii erinomaisesti ja tuo kaikissa somekanavissa hirveästi katseluja maatiaiskanavideoille. Lisää ryhmän toiminnasta voit lukea tästä tiedotteesta ja säilyttäjien Facebook-ryhmästä. Ota suomenkanat-kanava siis seurantaan somessa, tykkää, kommentoi ja jaa, niin lisätään yhdessä maatiaiskanojen ja säilytysohjelman näkyvyyttä!

Ja muistutuksena kaikille! **Jos olet luopumassa tai luopunut kanoista tai haluat muista syistä poistua säilytysohjelmasta, muista ilmoittaa siitä meille!** Olemme saaneet yhteydenottoja siitä, että osa julkisella listalla näkyvä säilyttäjä on lopettanut, mutta koska kyseiset henkilöt eivät ole itse olleet Lukeen yhteydessä, emme oikein voi poistaa heidän yhteystietojaan listalta. Ilmoita siis, niin voimme päivittää listaa ettekä enää saa turhia kyselyitä.

Loppukesäisin terveisin Petra Tuunainen, Luken eläingenivaratiimistä

Tärkeitä linkkejä:

- [Säilyttäjien oma Facebook-ryhmä](#)
- WhatsApp-ryhmät kannoittain:
 - [Alhonkanta](#)
 - [Hornionkanta](#)
 - [Hämeenkanata](#)
 - [Ilmajoenkanta](#)
 - [litinkanta](#)
 - [Jussilankanta](#)
 - [Savitaipaleenkanta](#)
 - [Piikkiönkanta](#)
 - [Tyrnävänkanta](#)
 - [Kiuruvedenkanta](#)
- [Maatiaiskanat-palvelun sisäänkirjautuminen](#)
- [Julkinen säilyttäjien lista](#)
- Luken julkaisemia maatiaiskana-juttuja löydät [Luken julkaisuarkisto Jukurista](#) käyttämällä hakusanana esim. maatiaiskanaa.
- Alkuperätodistus kanojen ja siitosmunien myyntiä varten on ladattavissa muiden materiaalien kanssa Facebook-ryhmästä tai niitä voi kysellä myös sähköpostilla Lukelta (elaingenivarat@luke.fi)

Klikkaa tekstistä, niin saat linkin auki!

Jussilankannan kukko
Kuva: Tapio Eerola

Ilmajoenkannan poikasia

Kuva: Elina Virkkunen

Lyhyesti alkuperäisrotutuesta

Petra Tuunainen, Luke

Alkuperäisrotueläinten kasvattamissopimus eli alkuperäisrotutuki (apr-tuki) on valtion myöntämää tukea, jolla tuetaan alkuperäisten kotieläinten pitämistä.

Tuen ehdot muuttuivat muutama vuosi sitten ja apr-tukea voi nykyään hakea vaikkei olisi oikeutettu muihin maataloustukiin. Enää ei siis kanoista tukea saadaksen, tarvitse olla aktiivinen viljelijä. Tuen hakeminen on siis mahdollista entistä suuremmalle joukolle maatiaiskanantäijä.

Apr-tuki on maatiaiskanoille 300 euroa vuodessa ja sen ehtona on kuuluminen maatiaiskan säilytysohjelmaan sekä vähintään 20 linnun parvi, joista yhden tulee olla kukko. Sen verran olen kuullut, että vaikka ohjeissa ei ole mainintaa eläinten iästä, Ruokavirastossa on tulkittu tätä sääntöä niin, että parvessa on oltava vähintään 20 aikuista lintua. Poikaset eivät siis välttämättä käy.

Jos olet hakemassa tukea, muista tehdä säilytysohjelman vuosiraportti heti alkuvuodesta. Vuosiraportin tulee olla lähetettyä ja hyväksyttyä, jotta todistus, jota tarvitsette kuulumisesta säilytysohjelmaan liitteeksi hakemukseen, päivittyy Maatiaiskanat-palveluun.

Tuen hakeminen ei ole pakollista ja jos sitä saa, saattaa joutua tarkastuksen kohteeksi. Kaikkia ns. maataloustukia valvotaan Suomessa aktiivisesti, joten tarkastus saattaa tulla omalle kohdalle hyvin todennäköisesti.

Säilytysohjelma ja apr- tuki eivät ole sidoksissa toisiinsa yllä mainittua ehtoa enempää, eikä Lukelta tiedetä ketkä saavat tai ovat tukea hakeneet. Tämä tarkoittaa myös sitä, että tuen hakemiseen liittyvissä ongelmissa (esim. Vipu-palvelun käytössä) emme osaa teitä auttaa, vaan silloin ensisijaisesti kannattaa olla yhteydessä oman kunnan maaseutuviranomaiseen.

Tässä lyhyt muistilista kaikille tukea hakeville tai sitä miettiville:

Hakeminen tapahtuu Ruokaviraston Vipu-palvelun kautta

Hakuaika on keväällä (yleensä maaliskuussa, mutta kannatta seurata Ruokaviraston nettisivuja, jonne tarkka hakuaika päivittyy)

Tukea varten tarvitaan:

- tilatunnus, joka haetaan Ruokaviraston lomakkeilla 456 ja 457
- todistus kuulumisesta säilytysohjelmaan, minkä saa Maatiaiskanat-palvelusta Minun tietoni- sivulta hyväksyttyä vuosiraporttia vastaan.

Apua hakemiseen saa oman kunnan maaseutuviranomaiselta!

Tärkeitä linkkejä:

- [Ruokaviraston nettisivut](#)
- [Sopimusehdot: alkuperäisrotueläinten kasvattaminen 2026](#)
- [Oman kunnan maaseutuviranomaisen yhteystiedot](#)
- [Ruokaviraston lomake 456](#)
- [Ruokaviraston lomake 457](#)

Suomalainen maatiaiskana valloitti sosiaalisen median

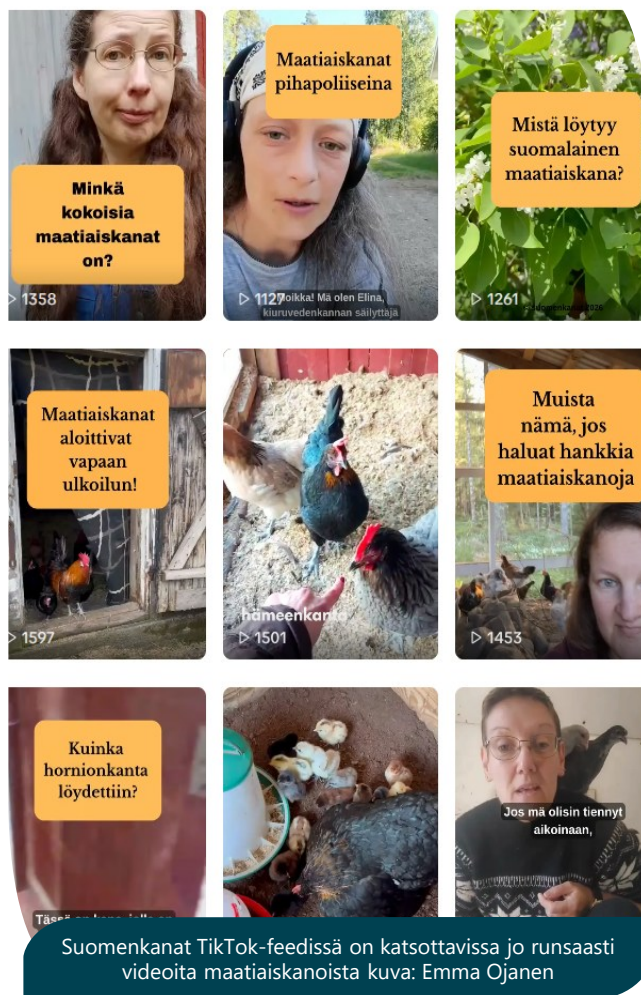
Emma Ojanen ja Salla Rautio

Vuoden 2026 alussa perustettiin säilyttäjien oma sosiaalisen median työryhmä. Tiimin tavoite on yksinkertainen: tuotetaan maatiaiskanoihin ja säilytysohjelmaan liittyvää somesisältöä mahdollisimman suurelle yleisölle, mielellään juuri niille ihmisille, jotka ovat suunnittelemassa oman kanarodun valintaa. Tämähän on tuttu tarina: moni harmittelee myöhemmin, ettei tiennyt riittävän ajoissa säilytysohjelman olemassaolosta ja hankki jotain muita kanoja maatiaisten sijaan. Toivon mukaan somenäkyvyys houkuttaa uusia ihmisiä maatiaiskanojen säilyttämisen maailmaan.

Tällä hetkellä @suomenkanat tili löytyy TikTokista, Instagramista, YouTubesta, Mastodonista, Blueskystä ja Facebookista. Tiimin tuottamat videot julkaistaan yhtä aikaa kaikkiin kanaviin niin että tieto tavoittaisi mahdollisimman laajan yleisön riippumatta siitä, mitä somepalvelua ihmiset käyttävät. Tileille on löytynyt seuraajia suhteellisen nopeasti, TikTokissa on jo yli 1000 seuraajaa, Instagramissa ja Facebookissa yli 500, lisää kertyy vähitellen. Videot ovat saaneet tyypillisesti parissa vuorokaudessa muutama tuhat näytökertaa, suosituimmat videot ovat nousseet kymmeniin tuhansiin näytöihin.

Pyrimme esittelemään kaikkia kantoja vuoron perään, painottaen kuitenkin hieman enemmän tällä hetkellä harvinaisimpia kanakantoja. Videoilla kerrotaan omasta säilytystoiminnasta ja vastataan tyypillisiin kysymyksiin, mitä säilyttäjiltä usein kysytään. Olemme esimerkiksi kertoneet, miksi aikuisia munivia maatiaiskanoja ei välttämättä ole noin vaan aina saatavilla tai miksi maatiaiskana ei ole paras valinta kesäkanaksi.

Kesäkuussa 2026 tiimiin kuului 15 ihmistä, kaikki osallistuvat omien aikataulujensa puitteissa. Videoiden aiheita suunnitellaan yhdessä ja erilaisia kanoihin liittyviä teemapäiviä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Teimme esimerkiksi koostevideon luonnon monimuotoisuuden päivälle 22.5. jolloin alkuperäisrotuisia eläimiä on muutenkin usein muistettu. Tiimiläiset edustavat kaikkia maatiaiskanakantoja joten pystymme tekemään eri kantoja esitteleviä koostevideoita eri aiheista.

Sosiaalisen median sisällöntuotannon tekeminen on jatkuva oppimisprosessi, onneksi tiimi on saanut huomata, että yleisöä kiinnostaa ihan se tavallinen kanalan arki ja elämä, ja säilyttäjien omat kokemukset maatiaiskanojen hoidosta. Kaikkien kokemukset ovat arvokkaita, riippumatta siitä, onko säilytystoimintaa ollut pari vuotta vai parikymmentä vuotta. Kenties lähivuosina uudet säilyttäjät kertovat saaneensa inspiraation jostain näkemästään videosta. Kaikki aloittavat jostain ja somenäkyvyys on yksi tapa tavoittaa kanoista kiinnostuneet ihmiset.

@suomenkanat

-Ota kanava seurantaan, tykkää, kommentoi ja jaa!

Vuosiraportoinnin tuloksista

Petra Tuunainen, Luke

Vuosiraportointiaineistoon olen tänä vuonna ottanut hiukan pitemmältä ajalta lähetetyt vuosiraportit, siitä syystä, että palasin töihin itse vasta kesäkuun alusta. Aineistossa on siis mukana 1.1.–3.6.2026 hyväksytyt vuosiraportit.

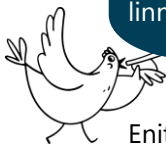
Vastausaktiivisuus (75,2 %) oli huonompi tänä vuonna kuin viime vuotinen (83,5 %), mutta edelleen ihan normaali. Vähiten vuosiraportteja lähettivät tänä vuonna jussilankannan säilyttäjät (60 %), mutta myös tyrnävänkannan (64,4 %) ja iitinkannan (68,8 %) säilyttäjät olivat epäaktiivisia. Vuosiraporttien lähettäminen on havaintojeni mukaan suoraan verrannollinen siihen, että säilyttämisestä on luovuttu ja tai ollaan luopumassa, jolloin sekä kyseisen kannan säilyttäjien että lintujen lukumäärä on häviämässä säilytysohjelmasta, jos uusia säilyttäjiä ei saada tilalle.

Säilyttäjien ja lintujen lukumäärä noussut nopeasti

Tänä vuonna olemme saaneet ennätysmäärän uusia säilyttäjiä (21 kpl). Säilytysohjelman näkyvyyttä lisännyt suomenkanat-sometilin aktiiviset päivitykset ovat varmasti vastanneet omalta osaltaan tästä kehityksestä. Tämä nostaa säilyttäjien lukumäärän raportoinnin päättyessä 258 kpl:een. Vähiten säilyttäjiä oli jussilankannalla (10 kpl) ja eniten tyrnävänkannalla (59 kpl). Samalla kun säilyttäjien lukumäärä on noussut, myös lintujen lukumäärä säilytysohjelmassa on noussut. Koko maatiaiskanan populaation koko on noin 6 800 lintua, joista tänä vuonna raportoinneissa parvissa on 5 759 lintua.

HUOM!

Jos olet luopumassa säilyttämisestä muista ilmoittaa siitä meille (yhteystiedot löytyvät tiedotteen etusivulta), jolloin voimme pitää julkista listaa ajan tasalla. Jos haluat luopua parvestasi, ole myös yhteydessä, niin voimme yrittää löytää linnuille uusia koteja säilytysohjelman sisältä.

Eniten lintuja on piikkiönkannassa (1 587 kpl), mikä johtuu siitä, että piikkiönkannassa on muita kantoja enemmän suuria yli 50 linnun parvia. Piikkiönkanta on myös lisääntynyt viime vuoteen verrattuna yli tuhannella yksilöllä, mikä tarkoittaakin, että säilytysohjelmassa olevista linnuista jo 44 % on piikkiönkantaa.

Myös tyrnävänkanta on edelleen suosittu (651 kpl), mutta sen suosio romahti viime vuodesta yli 200 yksilöllä. Myös hämeenkanassa ja muutenkin jo harvinaisimmassa jussilankannassa lintujen lukumäärät tippuivat. Muissa kannoissa lintujen lukumäärät viime vuoteen verrattuna taas nousivat, mikä on erittäin positiivista kehitystä. Toivotaan, että tämän vuoden haudontakauden aikana syntyy oikein paljon poikasia ja saataisiin lisää säilyttäjiä myös harvinaisempiin kantoihin.

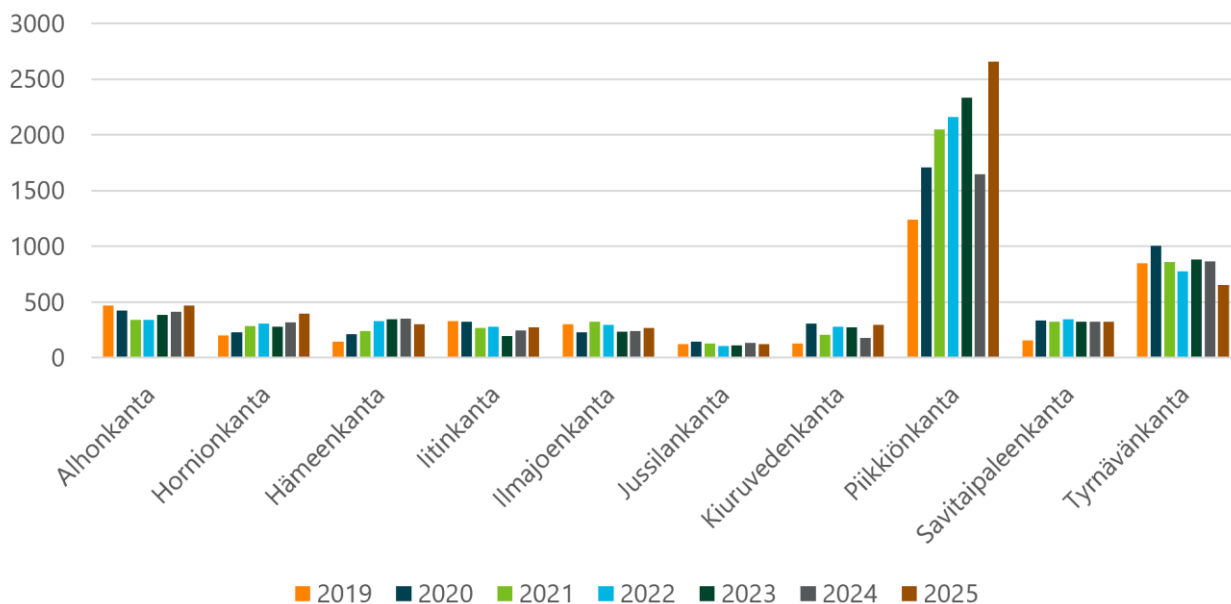

Ilmajoenkantaa edustava Kananeuvos joulun vietoissa

Kuva: Elina Virkkunen

		Raportoitu v. 2025				Arvioitu eläinmäärä säilytysohjelmassa			
	Säilyttäjää (kpl)	Kukkojen määrä (kpl)	Kanojen määrä (kpl)	Poikasten määrä (kpl)	Yht. (kpl)	Kukkojen määrä (kpl)	Kanojen määrä (kpl)	Poikasten määrä (kpl)	Yht. (kpl)
Kanakannat									
Alhonkanta	20	78	324	65	467	87	360	65	512
Hornionkanta	28	90	293	13	396	99	325	13	437
Hämeenkananta	20	33	232	38	303	44	317	38	399
Iitinkanta	16	36	198	37	271	47	245	37	329
Ilmajoenkananta	14	34	208	28	270	35	222	28	285
Jussilankanta	10	21	100	0	121	25	133	0	158
Kiuruvedenkananta	21	38	180	77	295	51	311	77	439
Piikkiönkananta	44	202	1 587	871	2 660	269	1 744	871	2 884
Savitaipaleenkananta	26	59	263	3	325	71	313	3	387
Tyrnävänkananta	59	73	465	113	651	137	732	113	982
Yht. (kpl)	258	664	3 850	1 245	5 759	865	4 702	1 245	6 812

Eläinmäärän muutokset säilytysohjelmassa v. 2019-2025 (mukana vain kyseisenä vuonna raportoineet)

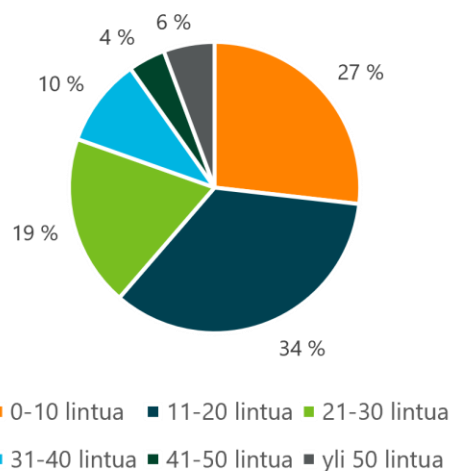

Parvikoko pysynyt suositellussa

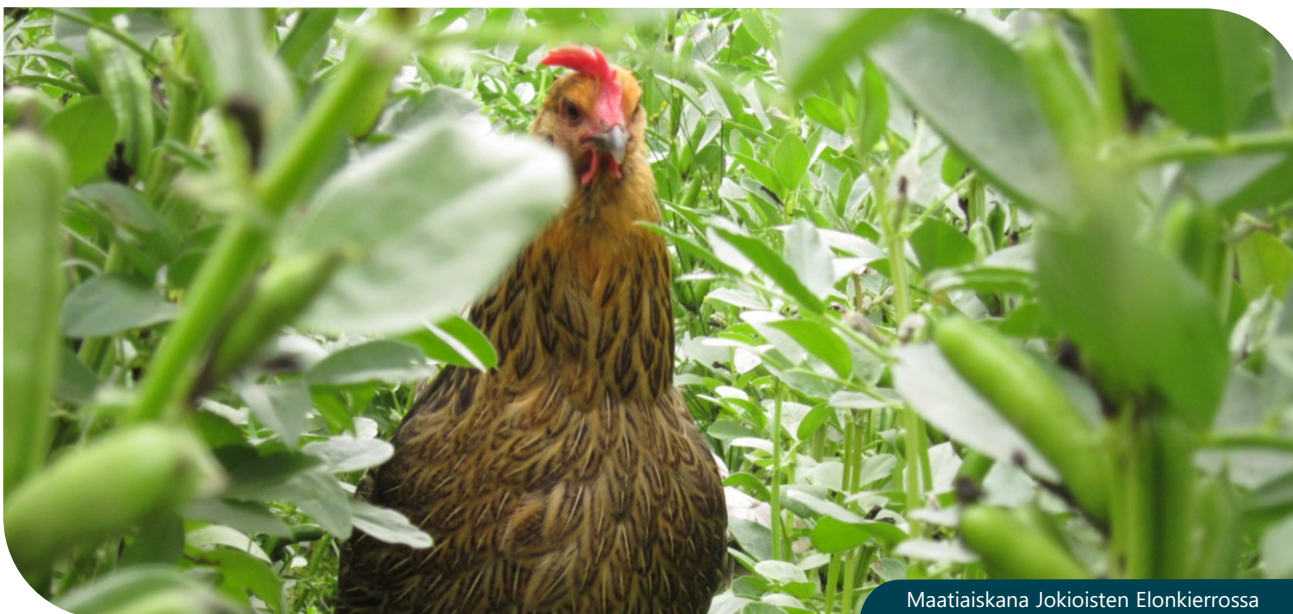
34 %:lla säilyttäjäistä parvikoko on 11–20 lintua ja 0–10 linnun parvia on 27 %:lla. Säilytysohjelman säännöissä suositellaan, että parvikoko olisi 10 aikuista lintua, joten valtaosa säilyttäjäistä tähän on päässytkin. 6 %:lla säilyttäjäistä on suuri, yli 50 linnun parvi. Suuria parvia on erityisesti piikkiönkannan säilyttäjillä ja pieniä 0–10 linnun parvia taas löytyy erityisesti savitaipaleen- ja tyrväväkannan säilyttäjiltä.

Parven koko ei välttämättä aina tarkkaa mahdollisimman suurta geneettistä monimuotoisuutta, mikä on säilytystoiminnassa yksi tärkeimpiä tavoitteita. Mutta sitä on helpompi tavoitella suuremmassa parvessa, kun parveen mahtuu enemmän lisääntymisiässä olevia lintuja sekä useampi lisääntyvä kukko. Pienenkin parven voi pitää monimuotoisena vaihtamalla tai ostamalla säännöllisesti uusia lintuja tai antamalla vain osan parvesta lisääntyä eri vuosina. Jokainen kuitenkin valitsee parvensa koon olemassa olevien resurssiensa mukaan. Säilytysohjelman tavoitteena eivät ole mahdollisimman suuret parvet kaikille säilyttäjille.

Säilyttäjien parvikoko v. 2026 raportoinnin perusteella

	Alhonkanta	Hornionkanta	Hämeenkanta	Iitinkanta	Ilmajoenkanta	Jussilankanta	Kiuruvedenkanta	Piikkiönkanta	Savitaipaleenkanta	Tyrväväkanta
0-10 lintua	1	6	6	2	2	0	4	7	10	14
11-20 lintua	6	12	4	3	4	4	4	11	6	13
21-30 lintua	4	3	1	3	5	1	5	6	3	6
31-40 lintua	2	3	1	1	2	0	0	5	1	4
41-50 lintua	3	0	1	1	0	1	0	1	0	1
yli 50 lintua	1	0	1	1	0	0	1	5	1	1
Parvia yht.	17	24	14	11	13	6	14	35	21	39

Maatiaiskana Jokioisten Elonkierrossa

Kuva: Minna Pajunen

Kukkojen lukumäärä vaihtelee kannoittain

Tänä vuonna on laskettu myös kukkojen suhteellisen osuuden koko parvesta (%). Kiinnitin tänä vuonna vuosiraporteissa erityistä huomiota siihen, miten paljon kukkoja toisissa parvissa on. Tai ainakin vuosiraporttiin raportoidaan ja päätin katsoa aineistoa vielä tämän suhteen tarkemmin.

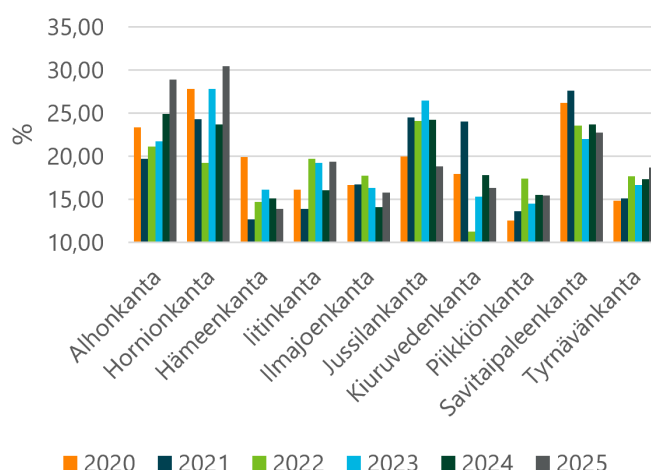
Vuosiraporttien perusteella tämä kukko-kana-suhde on noin 20 % keskimäärin kaikissa parvissa. Suhde on lisäksi lähes kaikilla kannoilla kasvanut vuodesta 2020 alkaen, joitakin poikkeusvuosia lukuun ottamatta.

Lisäksi suhdeluvussa näkyy mielenkiintoinen ero kantojen välillä. Kukkoja jätetään parviin eniten alhon- (28,9 %) ja hornionkannassa (30,5 %), kun taas vähiten kukkoja on hämeen- (13,9 %), ilmajoen- (15,8 %) ja piikkiönkannan (15,4 %) parvissa. Tämä voi johtua parvien koosta ja säilyttäjien resursseista, mutta kantojen välillä voi toki olla myös eroa luonteessa.

Säilytysohjelma säännöissä suositellaan, että parvesta 20–25 % olisi kukkoja, mutta kaikilla säilyttäjillä tämä ei toteudu käytännössä. Kukot eivät välttämättä tule toimeen toistensa kanssa tai ne voivat häiritä kanoja, jos niitä on liikaa kanojen lukumäärään nähden. Väkinen kukkomäärää ei tule lisätä, mutta on mielenkiintoista seurata tämän tilanteen kehittymistä, koska erityisesti lisääntyvien kukkojen määrän romahtaminen saattaa varsinkin harvalukuisessa kannassa vähentää monimuotoisuutta merkittävästi.

Luku ei kerro myöskään välttämättä täyttä totuutta parven koostumuksesta. Raportteihin kirjatut kukot eivät välttämättä ole lisääntyviä eikä niitä ole tarkoitus

Kukko-kana-suhde (%) kannoittain

koskaan siihen käyttääkään. Toisaalta osalla säilyttäjistä voi olla mahdollisuuksia pitää myös ns. poikamiesryhmää nuorista kukoista.

Niin kuin jo aiemmin kirjoitin, säilytystyötä kaikki tekevät omalla tyylillä eikä säilytysohjelman tavoite ole myöskään lisätä kukkojen määrää niin paljon, että se aiheuttaa parvessa ongelmia. Tämän tunnusluvun vertailun tarkoitus saattaakin olla se, että kaikki muistaisivat miten tärkeä merkitys kukolla parvessa on, varsinkin jos parvi toimii elävänä geenipankkina.

Kiitokset kaikille tänä vuonna vuosiraportin lähettäneille!

Kiuruvedenkanta

Salla Rautio

Kiuruvedenkannan kanat ja kukot ovat luonteeltaan vilkkaita ja uteliaita. Osa on hyvin kesyjä ja ihmisen seuraan tai jopa olkapäälle hakeutuvia, mutta myös arkoja löytyy, varsinkin jos lintuja ei ole juuri käsitelty. Itselläni oli alussa muutama aggressiivinenkin kukko, mutta toisaalta eräällä säilyttäjällä, jolla on ollut kiuruvedenkantaa jo yli 15 vuotta, ei ole parvessaan ollut koskaan vihaista kukkoa. Jos tilaa on riittävästi, parvessa voi helposti pitää useampaa kukkoa, jos ne ovat tottuneet toisiinsa jo nuorina. Usean kukon pitämisestä parvessa on hyötyä myös monimuotoisuutta ajatellen.

Kannan värimaailmasta löytyy vähän kaikkea: mustaa, erilaisia ruskeita, harmaata, pilkullista ruskealla tai mustalla pohjalla ja jopa valkovoittoista. Jo pikkutipuissa on parhaimmillaan valtavasti erilaisia värejä ja aikuisvärityksen ennustaminen tipusta on todella vaikeaa, usein jopa mahdotonta. Varsinkin kukkotipuissa keltaisesta voi tulla aikuisena jopa musta ja toisaalta mustaan kukkotipuun voi tulla vaikka millaisia korostusvärejä, vaikka pohjaväritys olisi musta. Kiuruvedenkannalla jalat voivat olla harmaat, vaaleat tai keltaiset. Kanojen harjojen koossa on suurta vaihtelua, löytyy hyvin pieniä harjoja ja toisaalta myös suuria harjoja, jotka kaatuvat jommallekummalle puolelle.

Tämä juttu on osa säilytysohjelman tiedotteissa julkaistavasta, maatiaiskanakannoista kertovassa sarjassa. Aikaisemmat jutut löydät edellisten vuosien tiedotteista. Juttujen kirjoittajina toimivat kantaa ylläpitävät säilyttäjät. Jos sinulla on kiinnostusta kirjoittaa seuraavan vuoden tiedotteeseen juttu omasta kannastasi, voit olla yhteydessä Petraan (petra.tuunainen@luke.fi).

Kooltaan kiuruvedenkanta on keskikokoinen. Maatiaiskanaksi kiuruvedenkanta munii hyvin, mielestäni vähän paremmin kuin munan joka toinen päivä. Ne myös aloittavat muninnan verrattain aikaisin, jopa 16–17 viikon iässä, tosin yleisempää on muninnan aloitus 20–21-viikkoisena. Munat ovat yleensä beigejä, eri sävyissä, mutta osa kanoista tekee lähes valkoisia munia. Kiuruvedenkannassa on myös hautomistaipumusta. Välillä tosin ongelmaa tulee siitä, että hautova kana päästää muitakin kanoja samaan pesään, jolloin munille voi käydä huonosti. Monet kanat kuitenkin hautovat mielellään ja hoitavat hyvin poikasiaan. Vieroitusiässä on kanakohtaisia eroja. Oman kokemuksen mukaan kanat hoitavat tipujaan 5–9 viikkoa.

Kiuruvedenkannan tipuja Kuva: Salla Rautio

Kiuruvedenkanta
Kuva: Salla Rautio

Kiuruvedenkanta on nimensä mukaisesti peräisin Kiuruvedeltä. Kiuruveden kunnan suntio Yrjö Luttinen keräsi lähialueiden maatiaiskanoja kokoon ja nimesi kannan kiuruvedenkannaksi. Siihen aikaan – 1960-luvulla – maatiaiskan luultiin jo kuolleen sukupuuttoon. Onneksi kuitenkin kanoja oli vielä säilynyt yksittäisillä tiloilla ja kiuruvedenkantakin saatiin säilymään aktiivisten kanaharrastajien avulla. Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelmaan kiuruvedenkanta otettiin vuonna, 1998 jolloin ohjelma perustettiin. Silloin lintuja oli noin 100 yksilöä. Huippuvuosina kiuruvedenkannan lintumäärä säilytysohjelmassa on ollut lähellä 600 yksilöä, mutta tällä hetkellä ollaan noin 300 linnussa.

Kun itse pohdin kanakannan valintaa, halusin jonkin harvinaisemmasta päästä olevan kannan, jolla olisi sopivasti hautomaintoa ja rikas värikirjo. Päätymistäni kiuruvedenkantaan en ole koskaan katunut, ja toinen parvi, josta hain munia aloitukseen, oli kaunein koskaan näkemäni kanaparvi. Kiehtovan kannasta tekevät myös geenitutkimusten tulokset: kiuruvedenkannalta on löytynyt hyvin laaja kudosantigeenijärjestelmä (MHC-kirjo), joka vaikuttaa vastustuskykyyn viruksia, bakteereja ja infektioita vastaan. Mitä laajempi populaation MHC-kirjo on, sitä parempi on vastustuskyky populaatiotasolla. Kiuruvedenkannalta on löytynyt tutkimuksissa MHC-haplotyyppijä eniten (13 kpl) kaikista suomalaisista maatiaiskanoista. Löytyneistä haplotyypeistä kuutta ei edes ollut aiemmin löydetty muista kanaroduista.

Hyvä vastustuskyky lienee yksi tekijä kiuruvedenkannan pitkäikäisyydessä. Toinen säilyttäjä kertoi kiuruvedenkannan kanastaan, joka eli 13-vuotiaaksi. Omat kanani ovat vielä melko nuoria, mutta odotan mielenkiinnolla, kuinka vanhoiksi ne voivat elävät.

Kiuruvedenkanta valittiin vuonna 2026 vuoden maatiaiseläimeksi. Kannan soisikin saavan lisää säilyttäjiä, sillä se on mainio valinta kotitarvekanalaan terveytensä, verrattain hyvien munimistaipumustensa ja pitkäikäisyytensä ansiosta. Vaikka kanojen päivittäinen hoitaminen ei välttämättä vaadi paljon aikaa ja vaivaa, kanojen puuhien seuraamiseen saa vierähtämään hetken jos toisenkin, ja erityisesti tipujen kasvun ja värityksen kehittymisen seuraaminen on aina kiehtovaa.

Kiuruvedenkannan kukko
Kuva: Salla Rautio

Kanan lopetus: sallitut menetelmät ja tekniikka

Petra Tuunainen, Luke

Kanojen lopettaminen on osa sekä ruuantuotantoa että harrastekananpidon arkea. Lopettaminen herättää ymmärrettävästi tunteita, mutta on samalla tarpeellinen taito jokaiselle kananpitäjälle.

Tärkein periaate: nopea ja kivuton kuolema osaavan ihmisen käsissä

Siipikarjan lopetusta säätelevät EU:n lopetusasetus ([EY1099/2009](#)) sekä Suomen kansallinen eläinten hyvinvointilaki ([693/2023](#)). Näissä säädetään esim. yleisistä vaatimuksista, sallituista menetelmistä ja pätevyydestä.

Yleisenä vaatimuksena laissa on, että eläimille ei saa aiheuttaa vältettävissä olevaa kipua, tuskaa tai kärsimystä. Lain mukaan vaaditaan eläimen tainnutus ennen varsinaista lopetusta.

Tainnutuksen tavoitteena on se, että eläin menettää tajuntansa mahdollisimman nopeasti eikä näin varsinainen lopetus aiheuta eläimelle kipua. Verenlaskulla tai niskamurroilla taas varmistetaan kuolema. Lisäksi eläimen saa lopettaa vain siihen perehtynyt henkilö, jolla on riittävät tiedot ja taidot lopetuksen suorittamiseksi.

Hätälopetus ja lihaksi myytävän kanan teurastus

Harrastekananpitäjän eteen useimmiten tuleva tilanne on sairaan kanan lopetus. Lisäksi kotikanaloissa lopetetaan joskus pois ylimääräisiä kukkoja tai teurastetaan niitä omaan ruokapöytään tai muiden lemmikkien ruuaksi. Lisäksi isoista parvista saatetaan myydä lihaa myös oman perheen ulkopuolelle.

Tyrnävänkannan kukko

Kuva: Taru Granat

Jos kotiparvesta pitää lopettaa vain muutama lintu, niskamurto käy lopetusmenetelmäksi. Niskamurto tehdään joko käsin yhdellä nopealla vedolla niin, että lopetettavaa lintua tartutaan molemmista jaloista toisella kädellä ja pidetään lähellä omaa lonkkaa ja aivan kallon tyvestä toisella kädellä. Niskaa venytetään alaspäin ja samalla painetaan peukalolla niskanikamia ja käännetään linnun päätä taaksepäin nokan alla olevilla sormilla. Tällöin onnistuneen niskan murtumisen tuntee omalla kädellä. Jos lopettaja on lyhyt, käsistä tuntuu puuttuvan voimaa tai lopetettava lintu on kooltaan suuri, voi niskamurron tehdä käyttämällä jalkaa tai harjan vartta apuvälineenä. Tällöin linnun päätä painetaan kevyesti maahan apuvälineellä ja linnun jaloista vedetään ylöspäin. Tekeepä niskamurron, miten vaan, sen onnistuminen tulisi aina varmistaa tunnustelemalla niskaa.

Pyörittämällä tehty niskamurto ei Ruokaviraston tulkinnan mukaan ole sallittua. Pyörittämällä kaulaan ei kohdistu ollenkaan venytystä eikä linnun kuolema ole nopea.

Niskamurron voi tehdä myös katkaisemalla kaula esim. kirveellä. Samalla on helppo tehdä verenlasku, jos lintu on menossa ruuaksi.

Myyntiin teurastettavan kanan lopetus

Lainsäädännössä sairaan linnun lopetusta koskevat määräykset eroavat hiukan suoramyyntiin teurastettavan siipikarjan lopetusmenetelmistä. Hätälopetuksessa tai kotitarveteurastuksessa sallittu lopetusmenetelmä, niskamurto, ei kodin ulkopuolelle myytävien lintujen lopetusmenetelmäksi käy. Myöskään lihaksi myytäviä lintuja ei saa tainnuttaa iskulla päähän. Lainsäätäjällä on tässä ollut mielessä lähinnä suurimittainen ruuantuotanto, jossa niskamurtoa tai päähän iskemistä on vaikea tehdä väsymättä useammalle kymmenelle linnulle, vaikka käytettäisiinkin apuvälineitä. Myyntiin meneville linnuille ovat sallittuja ainoastaan pulttipistooli, sähkö- tai kaasutainnutus ja tainnutusta on seurattava välittömästi verenlasku.

Lisätietoja siipikarjan tainnuttamisesta ja lopetuksesta löydät [Suomen Siipikarjaliiton oppaasta](#) tai Ruokaviraston ohjeistuksissa ([teurastus suoramyyntiin](#), [teurastus omaan käyttöön](#) ja [häpälopetus](#)).

Sallitut tainnutus- ja lopetusmenetelmät kanoille

1. Tainnutus iskulla päähän

Miten: Linnun päähän annetaan tarkka ja voimakas isku, joka aiheuttaa välittömän tajunnan menetyksen. Iskuun kannattaa käyttää tarpeeksi raskasta esinettä esim. puukalikka tai kirveen hamarapuoli.

Milloin: Pienimuotoinen lopetus, esimerkiksi sairaan linnun nopea lopettaminen.

Huom: Väärin toteutettuna tainnutus ei ole riittävä, joten taito ja varmuus ovat olennaisia. Varsinainen lopetus on tehtävä iskun jälkeen esim. katkaisemalla kaula tai niskamurrolla.

2. Niskamurto

Miten: Linnun niska katkaistaan nopeasti joko venytysliikkeellä tai esim. kirveellä, jolloin aivoyhteys katkeaa ja tajunta menetetään nopeasti.

Milloin: Tyypillisesti yksittäisten lintujen lopetuksessa, esimerkiksi kotitarvekanaloissa.

Huom: Ruokavirasto suosittelee ennen niskamurtoa tehtäväksi tainnutusta iskulla päähän. Vaatii kokemusta ja oikean tekniikan. Käsien saa tehdä korkeintaan 3 kg painoisille linnuille. Mekaanisesti (apuvälinettä käyttämällä) korkeintaan 5 kg painoisille linnuille. Pyörittämällä tehty niskamurto ei ole sallittua.

3. Pulttipyssy tai tainnutusjousi

Miten: Laitteella aiheutetaan voimakas isku linnun päähän, mikä tainnuttaa eläimen välittömästi.

Milloin: Suuremmissa kanaloissa tai myyntiin teurastettavan siipikarjan lopetuksessa.

Huom: Helppo ja luotettava tainnutusmenetelmä, eikä vaadi lopettajalta voimaa, mutta kuolema tulisi varmistaa tainnutuksen jälkeen verenlaskulla.

4. Kuolettava ruiske

Miten: Eläinlääkäri tekee annostelemalla ensin rauhoittavan aineen, jolla lintu tainnutetaan ja sen jälkeen kuolettavan aineen, joka lopettaa elintoiminnot. Kuolema varmistetaan seuraamalla sydämen sykettä.

Milloin: Yksittäisille linnuille eläinlääkärissä, esim. sairaan linnun lopetus.

Huom: Ei saa käyttää elintarvikkeeksi teurastettavan linnun lopetusmenetelmänä.

5. Ampuminen

Miten: Tuliaseella ammutaan lintu kuolettavasti.

Milloin: Esim. yksittäisen linnun lopetus ja erityisen suurikokoisten lintujen lopetus, jos muita keinoja ei ole mahdollisuutta käyttää.

Huom: Vaatii luvan aseelle, taidon sen käyttöön ja tiedon sen käytöstä eläinten lopetuksessa. Kana on lisäksi nopealiikkeinen, joten sen lopettaminen ampumalla voi olla hankalaa tehdä käytännössä. Kuolema on hyvä varmistaa myös ampumisen jälkeen verenlaskulla.

Lisäksi teurastamoilla voidaan käyttää tainnutuksessa sähkö- tai kaasutainnutusta ja ilmanpaineen laskua sekä hautomoilla voidaan alle 72 tunnin ikäinen untuvikko lopettaa murskaamalla.

Nuoria kiuruvedenkannan kanoja

Kuva: Salla Rautio

Hornionkannan parvi Kuva Suvi Taponen

Lopettaminen käytännössä

Rauhallinen käsittely

Lintu pyritään ottamaan kiinni ilman turhaa jahtaamista tai stressiä. Voit esim. käydä lopetettavan linnun illalla orrelta.

Paikalleen asettaminen

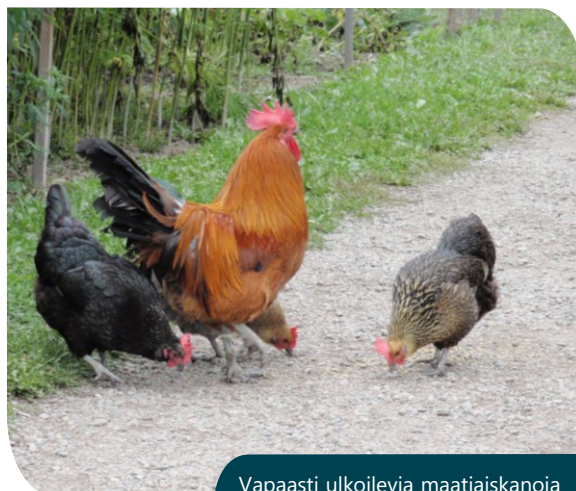
Lintu pidetään tukevasti molemmista jaloista läheltä linnun vartaloa tai avustajaa käytettäessä voi pitää sekä jaloista, että vartalosta siipien päältä. Pyydä apua, jos sinusta tuntuu, ettet jaksaa pitää lintua yhdellä kädellä. Älä roikota lintua pää alaspäin pitkiä aikoja, se tuntuu linnusta epämiellyttävältä ja lisää stressiä.

Tainnutus

Tainnuta lintu iskulla päähän tai pulttipistoolilla/tainnutusjousella. Suorita tainnutus mahdollisimman nopeasti ja määrätietoisesti. Tainnutus on onnistunut, jos linnun lihakset ovat rennot, eikä se yritä nousta ylös, se on äänetön ja tajuton ja sarveiskalvorefleksi on lakannut toimimasta.

Kuoleman varmistaminen

Opettele niskamurtotekniikka ja kaulan katkaisu ne hallitsevan ihmisen kanssa. Käytä suurikokoisten lintujen kanssa apuvälineenä jalkaasi, harjan vartta, kirvestä tai vesuria. Tainnuta linnut myös ennen niskamurtoa ja varmista kaulan katkeaminen tunnustelemalla. Käytä kaulan katkaisuun terävää veistä, kirvestä tai vesuria. Pienille linnuille käy myös puutarha- tai kalasakset. Varmista että sinulla on välineet hyvässä kunnossa. Kokeile terävyyttä, ennen kuin aloitat. Toimi nopeasti ja huolellisesti. Toista tarvittaessa. Voit laittaa verenlaskun ajaksi linnun jalasta kiinni roikkumaan tai esim. kannelliseen ämpäriin, koska kanoilla kaulan katketessa ääreishermosto jatkaa liikekäskyjen lähettämistä ja jalat ja siivet räpyttelevät hetken ilman, että linnulla on varsinaista aivotoimintaa.

Vapaasti ulkoilevia maatiaiskanoja
Kuva: Anneli Nuoranne

- Kuvalliset lopetusohjeet löydät esim. täältä: [Maaseudun Tulevaisuuden jutusta](#)

